

**Strategický plán protidrogové politiky
hlavního města Prahy
na období 2002 až 2006**

Obsah:

STRATEGICKÝ PLÁN PROTIDROGOVÉ POLITIKY HLAVNÍHO MĚSTA
PRAHY PRO OBDOBÍ 2002 až 2006:

1. Úvod	3
2. Výchozí teze	3
2.1. Hodnocení programu „Společně proti drogám 1998 - 2000“	
2.2. Zhodnocení plnění ročních plánů	
2.3. Zhodnocení sledovaného období	
3. Charakteristika drogové scény v hl. m. Praze.....	5
3.1. Trendy užívání drog v hl. m. Praze	
3.2. Minimální síť služeb v oblasti protidrogové prevence	
4. Cíle protidrogové politiky hl. m. Prahy pro období 2002 až 2006.....	6
4.1. Národní strategie protidrogové politiky na období 2001 - 2004	
4.2. Protidrogová politika hl. m. Prahy	
4.2.1. Primární prevence	
4.2.2. Sekundární prevence	
4.2.3. Terciární prevence	
5. Financování protidrogové politiky.....	9
6. Zahraniční spolupráce.....	10
7. Nástroje protidrogové politiky hl. m. Prahy.....	11
7.1. Protidrogová prevence	
7.2. Represe	
7.3. Organizační zajištění protidrogové politiky hlavního města Prahy	
7.4. Spolupráce v oblasti protidrogové politiky v hl. m. Praze	
8. Závěr.....	16
9. Přílohy.....	17
9.1. Slovník použitých výrazů	
9.2. Seznam zařízení protidrogové prevence v hl. m. Praze	

1. Úvod

Usnesení vlády ČR č. 1045 ze dne 23. 10. 2000 ukládá primátorovi hlavního města Prahy vytvořit dlouhodobý strategický plán protidrogové politiky v souladu s Národní strategií, která byla přijata výše uvedeným usnesením.

Základními materiály, ze kterých vychází Strategický plán protidrogové politiky hlavního města Prahy na období 2002 - 2006 je Národní strategie protidrogové politiky a Koncepce protidrogové politiky hlavního města Prahy na období 1998 - 2000 „Společně proti drogám 1998 - 2000“ a "Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2001 - 2004".

Hlavní město Praha přijímá prostřednictvím svého Strategického plánu taková opatření, která povedou ke snížení nabídky, dostupnosti drog a poptávky po nich. Vyvážené snižování nabídky i poptávky po ilegálních drogách jsou dlouhodobě klíčovými strategiemi ovlivňování drogové scény. Základem protidrogové politiky je vyváženost přístupu snižování nabídky drog - oblast represe a snižování poptávky po drogách - oblast prevence¹.

V oblasti snižování poptávky je Praha připravena podpořit potřebné aktivity vedoucí k její redukci, s hlavním důrazem na aktivity primární prevence, ale také léčbu závislosti, resocializační programy a činnosti napomáhající minimalizaci zdravotních rizik u problémových uživatelů drog.

Hlavní město Praha si uvědomuje, že efektivních opatření je pak možné dosáhnout pouze dlouhodobým úsilím a spoluprací státních orgánů i nestátních organizací, stejně jako širokých vrstev občanské společnosti. Důležitá je spolupráce se zahraničními subjekty, využívání poznatků a výsledků protidrogových strategií jednotlivých zemí, koordinace společného postupu v boji proti drogám, a to zejména s ohledem na integraci České republiky do Evropské unie.

2. Výchozí teze

2.1. Hodnocení programu „Společně proti drogám 1998 - 2000“

Hlavní město Praha v uplynulém období podpořilo řadu programů v oblasti primární, sekundární i terciární prevence, které odpovídaly prioritním úkolům protidrogové politiky města. Program na období 1998 - 2000 stanovil pět klíčových priorit:

- dle reálných potřeb budování, rozšiřování a podpora efektivního komplexního systému péče o osoby ohrožené závislostí na návykových látkách a jeho účinné koordinace a kontroly
- primární prevence zaměřená na děti, dospívající mládež a mladé lidi s cílem snížit poptávku po návykových látkách
- sekundární a terciární prevence zaměřená na zvýšení dostupnosti a efektivity léčebné péče, včetně minimalizace zdravotních rizik spojených s užíváním drog, hledání možností rekvalifikace, poskytování sociální pomoci abstinujícím osobám po absolvování léčby

¹ viz příloha 9.1 Slovník použitých výrazů

- koordinace aktivit v oblasti snižování poptávky a zákonné represe se zaměřením zejména na snižování nabídky drog, jejich pouliční dostupnosti a potlačování organizované drogové kriminality
- definice prioritních úkolů pro jednotlivé roky platnosti přijatého dokumentu „Společně proti drogám“, umožňující realizaci Programu

2.2 Zhodnocení plnění ročních plánů /1998 - 2000/

V Praze je ustanovena Protidrogová komise, která je poradním orgánem Rady HMP. Koordinací protidrogových aktivit a přípravou materiálů pro jednání je pověřena protidrogová koordinátorka, která metodicky řídí protidrogové koordinátory městských částí. Tak je zajišťována provázanost protidrogové politiky celého města.

Město podporovalo řadu aktivit protidrogové prevence i přidělováním finančních darů ze svého rozpočtu. Výběrová řízení byla vyhlašována na základě témat stanovených zvláště pro každý rok trvání protidrogové koncepce s ohledem na oblast, ve které byly programy primární protidrogové prevence vypisovány, jednalo se například o programy školních protidrogových aktivit specifické primární protidrogové prevence, programy na podporu volného času dětí a mládeže, některé programy sportovní a tělovýchovné, kulturní atd.

2.3 Zhodnocení sledovaného období

1/ Primární prevence (cíl je předcházet nemoci před jejím vznikem)

Pozitiva:

Podpora programů specifické protidrogové prevence na mateřských školách a na zvláštních a speciálních školách; programy pro rodiče; podpora minimálních preventivních programů na jednotlivých školách; vzdělávání profesních skupin; publikační a osvětová činnost

Negativa - nepodařilo se doposud ovlivnit:

Vícekolijnost řízení aktivit primární protidrogové prevence, chybí ucelený akreditační systém

2/ Sekundární a terciární prevence (sekundární prevence se provádí poté, co nemoc vznikla, ale ještě předtím, než způsobila poškození; cílem terciární prevence je předejít dalším škodám; provádí se poté, co nemoc způsobila poškození)²

Pozitiva:

Udržení dobré úrovně dosavadních poskytovaných služeb; podpora činnosti nově vzniklých projektů

Negativa:

Nedostatek kapacit v ústavní detoxikaci a detoxifikaci, zejména pro věkovou kategorii do 15ti let; minimální rozvinutí ambulantních služeb v oblasti detoxikace

3/ Budování systému protidrogové politiky

Oblast metodologie a vzdělávání

Pozitiva:

Mezioborové vzdělávání v problematice drog (jeho klíčová část se stala součástí mezinárodního projektu Rady Evropy DDRSTP II); Vzdělávání praktických lékařů a pedagogů; Dokumentační a informační středisko; hodnocení kvality a účinnosti ve službách a programech v primární, sekundární a terciární prevenci; vzdělávání protidrogových koordinátorů; pravidelná jednání protidrogových koordinátorů městských částí na MHMP;

² „Návykové látky - Prevence a časná intervence“ - Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc., PhDr. Ladislav Csémy

kontrola efektivity podpořených programů a využívání finančních prostředků na ně přidělených

Negativa:

Stagnace objemu finančních prostředků věnovaných na protidrogovou politiku; nepodařilo se realizovat odborný průzkum potřebnosti služeb a efektivity využívání dosavadních kapacit

3. Charakteristika drogové scény v hl. m. Praze

3.1 Užívání drog v hl. m. Praze³

Údaje odpovídají situaci v celé ČR.

V roce 2000 lze za základní a prokazatelné trendy v užívání drog označit:

- *Marihuana* je nejvíce a nejčastěji užívanou drogou, její pěstování pro vlastní potřebu je v ČR rozšířené.

- *Pervitin* patří mezi syntetické drogy českého původu, je druhou nejvíce užívanou drogou v ČR.

- *Heroin* je třetí nejužívanější drogou. V minulém roce výrazně stoupl počet smrtelných případů předávkování (46 úmrtí jen v Praze), na nichž se významně podílel i tzv. „bílý“ heroin.

- *Kokain a crack* zůstávají i nadále na okraji zájmu konzumentů.

- *Extáze* patří do skupiny syntetických, tzv. „tanečních drog“, jejichž užívání je v ČR tak jako v zemích EU módní a rozšířené.

- *Další látky:*

Užívání *organických rozpouštědel (ředidel)* zůstává na relativně konstantní úrovni. Tyto látky jsou zneužívány především nezletilými ze sociálně slabších skupin obyvatelstva.

Byl zaznamenán rostoucí trend zneužívání *léků – psychofarmak* bez doporučení lékaře.

Alarmujícím způsobem se zvyšuje užívání *alkoholu a tabáku*, zneužívání léků a první a opakované zkušenosti s nealkoholovými a netabákovými drogami mezi dětmi a mladými lidmi. Opakovaně se snížila věková hranice první zkušenosti s omamnými a psychotropními látkami.

Z prevalenčních odhadů vyplývá, že na území ČR je nejméně 26 000 tzv. problémových uživatelů drog.

Nejčastější způsob užívání pervitinu a heroinu problémovými uživateli je injekční aplikace (64 %).

3.2 Základní síť služeb v oblasti protidrogové prevence v hlavním městě Praze

Programy pražských státních a nestátních organizací, které jsou v současné době provozovány, a na které hl. m. Praha přispívá finančními prostředky ze svého rozpočtu:

TYP PREVENCE:

Primární prevence - specifická:

Programy primární prevence s celopražskou působností; zejména dlouhodobé interaktivní programy určené pro:

- děti a mládež pražských škol a školských zařízení
- rodiče
- pedagogy
- lékaře

³ Zdroj: Hygienická stanice hl. m. Prahy, studie Psychiatrického centra Praha - ESPAD 1999 - Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách

- policisty
- sociální pracovníky, zaměstnavatele a pracovníky pomáhajících profesí

Primární prevence - nespecifická /pozitivní alternativy/:

- volnočasové, zájmové aktivity
- sportovní programy
- kulturní programy

Sekundární prevence

- terénní programy
- nízkoprahová zařízení
- metadonové programy
- detoxikační jednotky
- ambulantní péče o drogově závislé /včetně zařízení pro děti do 15ti let/
- ambulantní péče o děti a rodiny drogově závislých
- krátkodobá residenční péče pro mladistvé drogově závislé
- krátkodobá a střednědobá residenční péče o dospělé drogově závislé
- léčba uživatelů s hepatitidami B,C
- střednědobá residenční léčba mladistvých drogově závislých
- dlouhodobá léčba pro dospělé drogově závislé

Terciární prevence

- doléčovací programy

Další aktivity

- svépomocná sdružení
- informační centra a vzdělávací programy

4. Cíle protidrogové politiky hl. m. Prahy pro období 2002 až 2006

Ústředním motivem protidrogové politiky hl. m. Prahy je **snaha ochránit občana před negativními důsledky drog ve všech jejich souvislostech a podpora jeho individuálního rozhodnutí pro život bez drog**. Město se bude i v dalším období podílet na aktivitách, které občanům poskytnou ochranu před nabídkou ilegálních drog, a které zprostředkují získání poznatků a dovedností k tomu, aby přijali osobní rozhodnutí pro život bez drog. V případě potřeby jim musí být dostupná poradenská, léčebná a resocializační pomoc.

4.1 Národní strategie protidrogové politiky na období 2001 - 2004

Praha, jako hlavní město České republiky se hlásí k cílům protidrogové politiky tak, jak jsou definovány v Národní strategii protidrogové politiky na období 2001 - 2004:

- zastavit nárůst užívání drog a snížit počet úmrtí, souvisejících s jejich užíváním;
- poskytnout rodinám a jedincům, kteří přijdou do styku s drogami a řeší problémy spojené s jejich užíváním, odpovídající dostupnou, včasnou a profesionální pomoc;
- snížit dostupnost všech typů drog (včetně alkoholu a tabáku), zejména pro děti a mladé lidi;
- zabezpečit odpovídající finanční zdroje, vytvořit a zavést do praxe nový systém financování programů protidrogové politiky s ohledem na reformu veřejné správy;

- zachovat stávající síť poskytovaných služeb;
- vytvořit ucelený systém vzdělávání v oblasti protidrogové politiky a zvyšování odborné způsobilosti pracovníků;
- aktivně se podílet na realizaci mezinárodních aktivit a programů k potlačování nabídky a poptávky po drogách;
- zkvalitnit systém koordinace protidrogové politiky na horizontální a vertikální úrovni;
- zapojit do prevence užívání drog celou společnost se zvláštním důrazem na místní komunitu.

Stanovených cílů nelze dosáhnout bez přijetí odpovědnosti za plnění úkolů a bez aktivního zapojení institucí veřejné správy na všech úrovních, státních i nestátních institucí a organizací a celé společnosti do protidrogového působení.

Protidrogovou politiku České republiky i hlavního města Prahy tvoří čtyři pilíře:

Primární prevence

aktivity zaměřené na prevenci užívání drog, popřípadě oddálení prvního setkání dětí a mladých lidí s drogami

Harm reduction

aktivity zaměřené na snižování zdravotních a sociálních poškození uživatelů drog, kteří nejsou v danou chvíli rozhodnutí pro život bez drog

Léčba

spektrum programů léčby k abstinenci, dostupných pro uživatele drog, kteří se svobodně rozhodli pro život bez drog

Represe

soubor zákonných opatření a aktivit k potlačování nabídky drog

4.2. Protidrogová politika hl. m. Prahy

Odpovědnost hlavního města Prahy spočívá v provázání a podpoře prvků komplexního systému péče ve všech oblastech protidrogové prevence, ve spolupráci se složkami, které se zabývají represí, ve sběru dat, v koordinační činnosti aktivit s celoměstskou působností, ve sledování a vyhodnocování efektivity jednotlivých programů a v podpoře rozvojových, zásadních městských programů protidrogové prevence.

Protidrogová prevence není jen prevencí vzniku závislosti na návykových látkách. Podle definice Světové zdravotnické organizace /WHO/ tato oblast také zahrnuje opatření k předcházení vzniku dalších škod, které s užíváním návykových látek přímo či nepřímo souvisejí.

V zajišťování *primární protidrogové prevence* považuje hlavní město Praha za nezbytné postupně přenášet část působnosti na městské části Praha 1 až 22, zejména z toho důvodu, že je nutné přihlížet k lokálním specifickým podmínkám a potřebám. Výsledkem bude zajištění větší efektivity programů a snadnější možnost zpětné kontroly využití finančních prostředků. Významnou roli v primární protidrogové prevenci má místní společenství s vazbou na prostředí, rodina a úřady městských částí, především tvorbou a rozšiřováním nabídek preventivních, volnočasových a sportovních programů pro děti a mládež. Přenesení působnosti musí být realizováno za aktivní podpory a spolupráce hlavního města Prahy a to i finanční, se zpětnou vazbou na Strategický plán protidrogové politiky hlavního města Prahy na období 2002 - 2006.

4.2.1 Primární prevence

Hlavní cíl je zabránit kontaktu s drogou.

V oblasti specifické primární protidrogové prevence je nutné podporovat realizaci takových programů pro děti a mládež, které ovlivní jejich názory, postoje k drogové problematice a ve výsledku jejich chování ve smyslu odmítnutí drog ve svém životě. Rozhodující faktory ovlivňující pravděpodobnost výskytu experimentů s návykovými látkami u dospívající mládeže jsou především:

- úroveň informací
- kvalita a pevnost protidrogových postojů
- aktivní schopnost čelit nabídce drog v rizikových situacích

Z toho důvodu je nutné zapojit do aktivit primární protidrogové prevence co nejširší veřejnost. Preventivní projekt by měl vycházet ze základních principů efektivního protidrogového působení:⁴

- včasnost - program začíná brzy a odpovídá věku
- program je malý a interaktivní
- program zahrnuje podstatnou část žáků - studentů
- program zahrnuje získávání odpovídajících sociálních dovedností a dovedností potřebných pro život
- program bere v úvahu místní specifika
- program využívá pozitivní modely
- program zahrnuje legální i nelegální návykové látky
- program zahrnuje i snižování dostupnosti návykových rizik
- program je soustavný a dlouhodobý
- program je prezentován kvalifikovaně a důvěryhodně
- program je komplexní a využívá více strategií
- program počítá s komplikacemi a nabízí dobré možnosti, jak je zvládat

Specifická protidrogová prevence musí být zaměřena na tři klíčové oblasti:

- zvyšování povědomí o rizicích zneužívání návykových látek
- vytváření a podpora protidrogových postojů
- posilování schopnosti a nácvik dovedností odmítnout nabízené drogy

Oblast nespécifické protidrogové prevence finančně podporuje hlavní město Praha prostřednictvím grantů vypisovaných každý rok v oblastech sociální a zdravotní péče, podpora činnosti církví, prevence kriminality, sport a tělovýchova, volnočasové aktivity dětí a mládeže, kultura.

4.2.2 Sekundární prevence

Hlavním cílem je, podporou protidrogových aktivit, pomoci dosáhnout abstinence.

Hlavní město Praha podporuje programy, které nabízejí rodinám a jedincům, kteří přijdou do styku s drogami a řeší problémy spojené s jejich užíváním, odpovídající dostupnou a profesionální pomoc ve snaze snižování sociálních a zdravotních rizik a poškození vyplývajících z užívání drog. Zásadní snahou je dosažení abstinence a prevence relapsu.

⁴ „Zásady efektivní primární prevence“ - Praha 1999, Prim. MUDr. Karel Nešpor, PhDr. Ladislav Csémy, PaedDr. Hana Pernicová

K zajištění tohoto cíle slouží podpora programů základní sítě služeb v oblasti léčby závislosti organizací působících v Praze.

4.2.3 Terciární prevence

Hlavním cílem je ochrana společnosti před důsledky plynoucími z rizikového a ohrožujícího chování problémových drogově závislých /sociálními, zdravotními, právními a ekonomickými/.

Při dosažení hlavního cíle všech protidrogových aktivit, tj. abstinence, je úkolem této protidrogové kategorie zabránit relapsu a pomoci kvalitnímu začlenění exusera do běžného života bez drog.

Při přetrvání drogové závislosti jedince je třeba podporovat aktivity harm reduction a substituce. V oblasti vězeňství iniciovat program pro závislé ve výkonu trestu.

5. Financování protidrogové politiky hlavního města Prahy a kontrola efektivnosti programů a využití finančních prostředků

Hlavní město Praha vyhláší každý rok výběrové řízení na přidělení finančního daru ze svého rozpočtu pro projekty specifické protidrogové prevence. Jedná se převážně o podporu celoměstských aktivit sekundární a terciární prevence. Mezi poskytovateli služeb dnes mají významnou a nezastupitelnou úlohu nestátní organizace, které tvoří významnou část základní sítě služeb v oblasti protidrogové prevence v hlavním městě Praze. Z hlediska existujícího systému v oblasti prevence, léčby a resocializační péče neposkytují nestátní organizace pouze doplňkové či nadstandardní služby, ale provozují programy, které dnes stát svými organizacemi zabezpečuje omezeně, případně vůbec nezabezpečuje. Jsou to služby, bez kterých nemůže být protidrogová politika efektivně a plnohodnotně realizována. Proto pro ně musí platit stejné nároky na kvalitu a efektivitu jako v případě státních organizací i stejné podmínky k jejich provozování.

Podpora specifické primární protidrogové prevence je realizována přenesením na protidrogové koordinátory městských částí Prahy. Oblast primární protidrogové prevence je nepřímo podporována z rozpočtu města v rámci grantů sportovních, volného času dětí a mládeže, sociálních, kulturních a národnostních menšin, nutností je vytvoření zpětné vazby na protidrogové koordinátory.

Oblast redukce nabídky drog je plně v kompetenci represivních složek města a státu. Zde se protidrogová politika prolíná s programem prevence kriminality.

Prostřednictvím Magistrátu hl. m. Prahy jsou každý rok přidělovány finanční dotace na projekty specifické protidrogové prevence ze státního rozpočtu, které schvaluje Mezirezortní protidrogová komise Úřadu vlády ČR.

Důrazné kontroly:

Kontrolu realizace podpořeného projektu po stránce odborné, tj. zda průběh odpovídá předložené a podpořené žádosti provádí protidrogová koordinátorka hlavního města Prahy a protidrogoví koordinátoři městských částí. Smluvně jsou všechny organizace zavázány k pravidelnému předkládání průběžných a závěrečných zpráv o realizaci projektu. Neplnění smluvních podmínek bude důvodem k zastavení financování projektu.

Finanční kontroly jsou vícestupňové.

1. Smluvně jsou všechny organizace zavázány vést evidenci poskytnutého příspěvku odděleně, k poskytnutí vyúčtování přidělené dotace, ev. daru a k předložení soupisu faktur a pokladních dokladů. Čerpání prostředků přidělených hlavnímu městu Praze ze státního rozpočtu se řídí zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a Zásadami pro přidělování dotací nestátním neziskovým organizacím (usnesení vlády č. 114 ze dne 7. 2. 2001).
2. Namátkové kontroly provádí MF ČR, MZ ČR, NKÚ a příslušné finanční úřady.
3. Průběžné a konečné finanční kontroly provádí Odbor vnitřní kontroly a auditu MHMP.

6. Zahraniční spolupráce

Užívání OPL je jedním z nejzávažnějších celosvětových problémů. Zasahuje do sociální, zdravotní, bezpečnostní, ekonomické i politické sféry života společností, a to prakticky ve všech zemích světa. Svým nadnárodním charakterem (překračováním hranic států, regionů či geopolitických uskupení) představuje problematika užívání drog typickou oblast, kterou nelze řešit bez široké mezinárodní spolupráce vycházející z mezinárodních úmluv a konvencí, bez realizace programů regionální spolupráce a bilaterálních dohod mezi jednotlivými státy.

Mezinárodní rozměr boje proti drogám vyžaduje citlivou spolupráci. Ta se musí vyvíjet na základě sdílení hlavních principů za využití existujících nástrojů (vývoj, dialog v oblasti techniky, financí, obchodu i politiky, prevence, léčby a resocializace, spolupráce v oblasti justice a vnitřních záležitostí). Spolupráce s mezinárodními institucemi (UNDCP), zeměmi EU, stejně jako dalšími sousedními zeměmi musí pokračovat a být nadále rozvíjena.

Pro komplexnost řešení protidrogové politiky je nezbytná spolupráce hlavního města Prahy s ostatními městy, zejména evropskými, a to především v souvislosti se vstupem ČR do EU. Od roku 1995 je Praha členem organizace ECAD /European Cities Against Drugs/. Tuto spolupráci je třeba rozvíjet a aktivně se podílet na realizaci mezinárodních aktivit a programů, zejména v oblasti snižování dostupnosti drog a poptávky po nich. Dále zprostředkovávat kontakty zodpovědných pracovníků z oblasti široké protidrogové prevence za účelem výměny zkušeností a získávání nových poznatků. V tomto smyslu je cenné udržovat a prohlubovat spolupráci s hlavními městy Slovenska a Nizozemí a Manchesterem, se kterými již byly v uplynulém období v oblasti protidrogové politiky navázány užší vztahy.

7. Nástroje protidrogové politiky hlavního města Prahy na období 2002 až 2006

7.1. Protidrogová prevence

1. Primární protidrogová prevence

Protidrogová komise Rady HMP

- poradní orgán Rady HMP – zastoupení členů je vyvážené dle pokynů Rady vlády ČR tak, aby byly zastoupeny všechny složky protidrogové politiky; doplnění zástupcem Odboru školství MHMP – krajským školským koordinátorem prevence SPJ
- výběrová řízení projektů specifické protidrogové prevence
- příprava podkladů pro materiály pro Radu HMP a Zastupitelstvo HMP
- návrhy realizace opatření protidrogové politiky HMP dle aktuální situace
- propojení aktivit protidrogové prevence HMP s celorepublikovými aktivitami

Řešitel: Rada HMP

Termín: průběžně

Činnost protidrogových koordinátorů HMP a MČ Praha

- protidrogoví koordinátoři MČ Praha jsou poradním orgánem protidrogové koordinátorky hl. m. Prahy
- protidrogová koordinátorka hl. m. Prahy metodicky řídí protidrogové koordinátory městských částí hl. m. Prahy
- protidrogová koordinátorka hl. m. Prahy je členkou Protidrogové komise RHMP a poradního sboru při MPK ÚV ČR
- koordinace a metodická podpora protidrogových preventivních aktivit na území hl. m. Prahy ve spolupráci s krajským školským koordinátorem prevence sociálně patologických jevů
- propojení preventivních programů jednotlivých MČ
- kontrola efektivity realizovaných programů; spolupráce s organizacemi poskytujícími služby na úseku prevence drogových závislostí
- spolupráce s Pracovní skupinou pro prevenci sociálně patologických jevů při Odboru školství MHMP
- spolupráce s MPK ÚV ČR a resorty, kterých se daná problematika dotýká (MŠMT ČR, MPSV ČR, MV ČR, MZ ČR, MF ČR)

Řešitel: hl. m. Praha a městské části hl. m. Prahy

Termín: průběžně

Informační a dokumentační činnost v oblasti protidrogové prevence HMP

- seznamovat veřejnost s protidrogovou politikou města a jejími jednotlivými aktivitami
- shromažďovat informace o protidrogových programech jednotlivých MČ Prahy ve spolupráci s krajským školským koordinátorem prevence sociálně patologických jevů
- informování o finanční politice města v oblasti protidrogové politiky
- vytvořit informační síť (informační centra, www prezentace apod.)
- průzkumy a vyhodnocování aktuální situace na území hlavního města Prahy
- standardizace postupů hodnocení účinnosti

Řešitel: protidrogová koordinátorka HMP, Městské centrum sociálních služeb a prevence hl. m. Prahy

Termín: činnost trvalá

Podpora školních protidrogových programů

Specifická primární protidrogová prevence:

- spoluúčast na preventivních programech realizovaných na školách všech stupňů, od předškolní výchovy na MŠ, dále na ZŠ, ZVŠ, SOŠ, SOU, OU, U, SŠ, VOŠ, speciálních školách, soukromých školách a církevních školách a ve školách v přírodě, a ostatních školských zařízeních
- rozšířená péče školních psychologů
- vzdělávání pedagogů, výchovných poradců a školních metodiků prevence SPJ v oblasti sociálně patologických jevů ve spolupráci s okresním metodikem preventivních aktivit do jehož působnosti spadá spolupráce se školními metodiky prevence ve školách a školských zařízeních
- „peer“ programy a jejich rozvoj
- zážitkové a adaptační kurzy

Nespecifická primární protidrogová prevence zaměřená na děti a mládež:

- volnočasové, zájmové aktivity
- sportovní programy
- kulturní programy

*Řešitel: hlavní město Praha a městské části HMP
Termín: průběžně*

Spolupráce na realizaci projektů prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

V souladu s Metodickým pokynem ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, čj.: 14514/2000-51 ze dne 29. srpna 2000, který stanovuje oblasti prevence /drogových závislostí, alkoholismu a kouření, kriminality a delikvence, virtuálních drog - počítače, televize a video, patologického hráčství - gambling, záškoláctví, šikanování, vandalismu aj. forem násilného chování, xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu/, byly na Odboru školství vytvořeny systémové nástroje pro realizaci preventivních opatření v těchto oblastech.

Pracovní skupina pro prevenci sociálně patologických jevů při Odboru školství MHMP
KRAJSKÝ ŠKOLSKÝ KOORDINÁTOR MHMP PRO PREVENCI SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ
Vedoucí pedagogicko-organizačního oddělení a pedagogicko-organizačních úseků
Metodici preventivních aktivit sociálně patologických jevů na Pedagogicko-psychologických poradnách na MČ hl. m. Prahy
ředitelé škol
výchovní poradci
ŠKOLNÍ METODICI PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

*Řešitel: hlavní město Praha a městské části HMP
Termín: průběžně*

Podpora programů primární protidrogové prevence zaměřená zejména na rodiče

- Podpora cílených aktivit poradenského centra pro drogové závislosti pro rodiče. Zvýšit informovanost rodičů a ohrožených skupin (rizikových) skupin obyvatel.
- Podpora specifických aktivit vedoucích k předání informací o drogové problematice rodičům prostřednictvím zainteresovaných zaměstnavatelů, škol, sdělovacích prostředků apod.

*Řešitel: hlavní město Praha a městské části HMP
Termín: průběžně*

Primární prevence zaměřená na rizikové skupiny

- podpora programů specifické primární protidrogové prevence zaměřených na zapojení rizikových skupin obyvatelstva (soc. slabé rodiny, romské, minoritní a cizojazyčné komunity) do občanské společnosti v problematických lokalitách Prahy, včetně zapojení mladé generace do zájmových aktivit

*Řešitel: hlavní město Praha a městské části HMP
Termín: průběžně*

Systém včasné intervence

- zprovoznit na území HMP systém včasné intervence, s využitím stávajících institucí, doplněný o další zařízení nutných k dostatečnému pokrytí celého území

*Řešitel: hlavní město Praha a městské části HMP
Termín: průběžně*

Trvalé zviditelnění protidrogové politiky hl. m. Prahy

- zaujmout protidrogovou politikou města nejširší veřejnost
- zapojit do kampaně jednotlivé městské části
- zaangažovat média
- získat významné osobnosti společensko-kulturního a podnikatelského života.
- zvýšit úroveň povědomí veřejnosti o rizicích a prevenci zneužívání OPL
- oslovit cílovou populaci dětí a dospívající mládeže
- oslovit rodičovskou veřejnost
- oslovit zástupce veřejné správy
- využít zkušeností jiných evropských metropolí
- zajistit komplexní, systematický a dlouhodobý charakter kampaně
- vytvořit tradici (kontinuální působení)
- pořádání seminářů o protidrogové politice hl. m. Prahy za účasti zástupců dalších evropských měst
- ve spolupráci s Odborem školství MHMP uspořádání semináře k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže

Řešitel: hl. m. Praha

Termín: průběžně

2. Sekundární protidrogová prevence

Podpora projektů komplexní péče o drogově závislé v hlavním městě Praze

Řešitel: MPK ÚV ČR, resorty, hl. m. Praha

Termín: průběžně

Kontaktní centra

- Podpořit zřízení kontaktního centra v dosud nepokryté části západní města

Řešitel: hl. m. Praha

Termín: 2002

- V návaznosti na vhodný terénní program podpořit vznik kontaktního centra pro romské uživatele drog

Řešitel: MPK ÚV ČR, hl. m. Praha

Termín: 2002, průběžně

3. Oblast terciární prevence

- Podpora stávající sítě resocializačních zařízení, chráněného bydlení, chráněných dílen a rekvalifikačních institucí

Řešitel: Rada vlády ČR - MPK,

hl. m. Praha

Termín: průběžně

- Podpora při vytváření pracovních příležitostí

Řešitel: hl. m. Praha, resorty

Termín: průběžně

- Podpora sociálních aktivit doplňujících metadonové programy

Řešitel: hl. m. Praha, resorty

Termín: průběžně

7.2. Represe

Spolupráce a koordinace aktivit v oblasti snižování poptávky a zákonné represe se zaměřením na snižování nabídky drog, jejich pouliční dostupnosti a potlačování organizované drogové kriminality.

Účinná spolupráce a koordinace subjektů prevence a represe. Represe sice jednoznačně patří do působnosti orgánů činných v trestním řízení, ale hlavní město Praha může iniciovat a podporovat:

- Systematické vzdělávání policistů a pracovníků vězeňské služby v otázkách protidrogové prevence.

*Řešitel: instituce vybraná ve výběrovém řízení vyhlášeném HMP
Termín: průběžně*

- Stávající programy a vznik dalších specifických programů pro osoby závislé na OPL ve vazbě a době výkonu trestu.

Řešitel: instituce vybraná ve výběrovém řízení vyhlášeném HMP, vězeňská služba ČR

Termín: průběžně

- Maximální využití stávající legislativy k efektivnímu potírání organizované drogové kriminality, včetně výroby, distribuce a pašování drog.

*Řešitel: MP hl. m. Prahy, Policie ČR, NPDC, orgány činné v trestním řízení
Termín: průběžně*

- Zavádění alternativních trestů. Spolupráce se soudy, zejména s pracovníky Probační a mediační služby.

- Provádění namátkových kontrol na přítomnost drog v organizmu u vybraných profesních skupin, např. u řidičů z povolání. Postih jako při požití alkoholu. Detekce drog v moči.

- Tlak na dealerské sítě. Zaměření na místa, kde se vyskytují drogy a ve spolupráci PČR, MP hl. m. Prahy a s NPDC znemožnit dealerům prodej v podnicích.

- Zlepšení komunikace mezi streetworkery a represivními složkami, zejména s MP hl. m. Prahy. Výměna informací o aktuální drogové scéně v hl. m. Praze.

- Cílené snižování a potírání drogové kriminality na komunikačních uzlech hl. m. Prahy, např. na Hlavním nádraží.

- Snižování dostupnosti návykových látek⁵

- Snižování dostupnosti je nejúčinnější tehdy, jestliže se pro něj podaří získat většinu obyvatelstva, jestliže je provázeno snižováním poptávky a jestliže existuje možnost léčby pro závislé, protože snižování dostupnosti nebude mít samo o sobě v jejich případě dostatečný efekt.

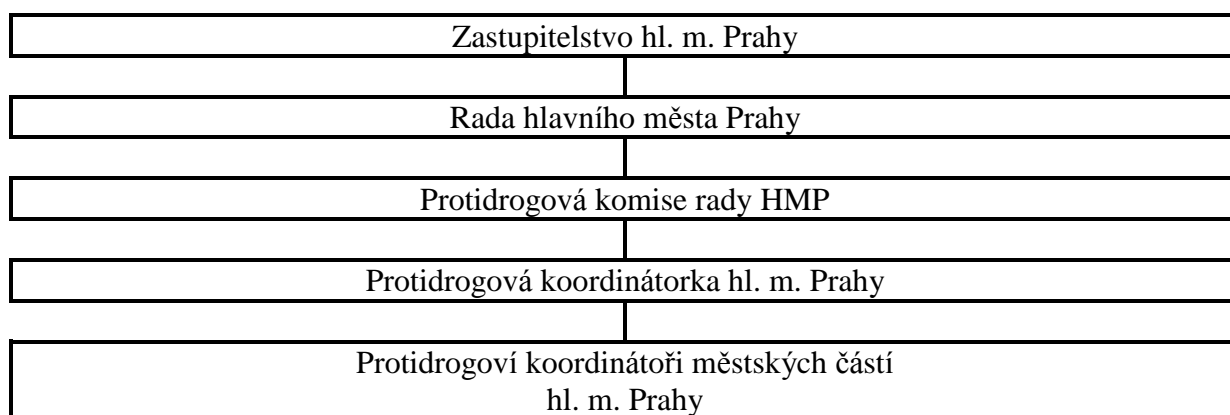
- Snižování dostupnosti - příklady:

- Zákaz výroby některých látek

6 „Návykové látky - Prevence a časná intervence“ - Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc., PhDr. Ladislav Csémy

- Zvláštní předpisy při užívání některých látek
- Věková omezení pro dostupnost alkoholu a tabákových výrobků
- Cenová regulace - patří mezi neúčinnější. Vyšší cena může relativně málo solventní mladší populaci částečně odradit, což platí pro alkohol, tabákové výrobky i pro jiné návykové látky.
- Omezení užívání určitých látek v určitých situacích, kdy ovlivnění návykovou látkou znamená ohrožení pro jednotlivce i pro okolí. Sem patří např. zákaz užívání alkoholu a jiných návykových látek při řízení motorového vozidla, zákazy týkající se užívání alkoholu a jiných návykových látek při sportovních zápasech, kulturních akcích apod.

7.3. Organizační zajištění protidrogové politiky hlavního města Prahy

7.4. Spolupráce v oblasti protidrogové politiky v hl. m. Praze

Protidrogová koordinátorka hl. m. Prahy spolupracuje:

1. v rámci MHMP

- Odbor školství – SKU MHMP – krajský školský koordinátor prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže
- Odbor uměleckých škol, mládeže a tělovýchovy – OMT MHMP
- Odbor sociální péče a zdravotnictví – SOC MHMP
- koordinátorka prevence kriminality – OKR MHMP
- romská koordinátorka – SE/SZ 4 MHMP
- koordinátor pro záležitosti národnostních menšin– SE/SZ 4 MHMP

2. s městskými organizacemi

- Městské centrum sociálních služeb a prevence hlavního města Prahy
- Městská Policie hlavního města Prahy
- Městská hygienická stanice

3. se státními institucemi

- Rada vlády ČR - Mezirezortní protidrogová komise
- Policie ČR
- Ministerstvo zdravotnictví ČR
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
- Ministerstvo vnitra ČR
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

- Ministerstvo spravedlnosti ČR
- Ministerstvo obrany ČR
- Ministerstvo financí ČR
- Hygienická stanice hl. m. Prahy
- organizace, které se zabývají prevencí, léčbou a resocializační péčí v oblasti drogových závislostí

4. *s nestátními organizacemi, které se zabývají prevencí, léčbou a resocializační péčí v oblasti drogových závislostí*

8. Závěr

Hlavní město Praha vytváří podmínky pro kvalitní, racionální a důsledné provádění protidrogové politiky, zejména podporou aktivit zajišťujících vyvážený přístup k této problematice. Každý rok uvolňuje ve svém rozpočtu finanční částku na projekty specifické protidrogové prevence, které pomáhají řešit problémy související s užíváním drog na území města.

V souladu s přijatým „Strategickým plánem protidrogové politiky hlavního města Prahy pro období 2002 až 2006“ budou každý rok platnosti tohoto materiálu stanovována témata pro vypsání výběrových řízení na finanční dotace pro projekty specifické protidrogové prevence. K tomu je nezbytné aktualizovat informace o vývoji drogové scény, sledovat trendy vývoje nových přístupů v oblasti efektivní protidrogové prevence a sledovat a podporovat příklady dobré praxe v jednotlivých typech péče.

Vzhledem k objemu prostředků vyčleněných v rozpočtu města na protidrogovou politiku a nárokům na jejich efektivní využití nebude hlavní město Praha podporovat vznik nových programů nově vzniklých nestátních organizací či jiných subjektů, pokud by nebyly zásadním přínosem v protidrogové prevenci. Záměrem je podpora rozšiřování činnosti stávajících osvědčených organizací v rámci tohoto plánu protidrogové politiky.

9. Přílohy:

9.1. Slovník použitých výrazů

Nezákoný trh s drogami má, jako každý trh, svou stranu nabídky a stranu poptávky. Podle toho se rozlišují i hlavní přístupy.

1/ Na stranu nabídky se zaměřuje:

- *represe* (policie, celníci, justice), která se snaží eliminovat trestnou činnost v produkci, transitu a obchodu
- *administrativní kontrola*, která zabraňuje úniku legálních drog, látek sloužících k výrobě syntetických drog a pomocných látek na nezákoný trh /v ČR např. Inspektorát omamných a psychotropních látek na MZ ČR)
- *kontrola zemědělské produkce plodin*, které jsou zdrojem pro získání přírodních drog

2/ Na stranu poptávky se zaměřuje *primární, sekundární a terciární prevence* - podle definic světové zdravotnické organizace WHO tyto přístupy znamenají:

- *primární prevence* - prevence užití drogy u populace, která s ní dosud není v kontaktu, nebo alespoň oddálení kontaktu s drogou
- *sekundární prevence* - včasná intervence, poradenství a léčení u osob, které jsou již užíváním drogy zasaženi a postiženi

- *terciární prevence* - rehabilitace či resocializace, doléčování, podpora v abstinenci
- Rozhraní mezi sekundární a terciární prevencí není vždy pojímáno zcela jednotně. Dokumenty OSN v poslední době používají následující definici:
- *sekundární prevence* - včasná intervence, vzdělávání a poradenství u osob, které se již do kontaktu s drogou ocitly (experimentátoři, rekreační a mírně až středně problémoví uživatelé)
- *terciární prevence* - léčení, rehabilitace či resocializace a doléčování závislých těžce problémových uživatelů
- *Časná intervence* (early intervention) - jejím cílem je zahájit léčbu co nejdříve, což zlepšuje výsledky léčení, bývají levnější a méně časově náročné než pomoc poskytovaná lidem s rozvinutými problémy.
- *Harm reduction* - anglický výraz, který označuje mírnění škod. Tyto postupy získaly na významu zejména v souvislosti s epidemií AIDS. Jestliže není možné nebo realistické léčit s cílem abstinence od návykových látek, lze alespoň mírnit škody, které pokračující užívání drog nebo alkoholu působí. Někdy se takto daří navázat dobrý vztah a zahájit intenzivnější léčbu. Patří sem i substituční léčba (viz dále), poskytování injekčních stříkaček a jehel závislým na drogách, aby se snížilo riziko šíření AIDS a žloutenky. Z podobných důvodů se poskytuje závislým na drogách zdarma desinfekce nebo prezervativy. Některá zařízení nabízejí i lehké jídlo, krátkodobé přístřeší, možnost se osprchovat, sociální pomoc a poradenství.
- *Substituční léčba* (substituční léčba) - většinou se tím myslí léčba *metadonem*, jehož podávání nahrazuje ilegální a injekčně podávaný heroin. Takovou léčbu je třeba doplnit dalšími postupy, jako je psychoterapie nebo poradenství. Pacient by se měl zdržet přijímání jiných návykových látek včetně alkoholu.
- *Metadon* - návyková látka patřící do stejné skupiny jako heroin. Má delší účinek a podává se ústy. Při substituční léčbě se podává jako relativně bezpečnější náhradní droga pacientům závislým na opioidech, kteří nejsou schopni nebo ochotni podstoupit léčbu orientovanou k abstinenci. Podle amerických pramenů se asi u třetiny pacientů, u kterých je metadon nasazen, daří stav stabilizovat, u třetiny je průběh střídavý a u třetiny bývá léčba metadonem neúspěšná.

*In: prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc., doc. MUDr. Hana Pernicová, CSc.,
Slovník prevence problémů působených návykovými látkami, vydal SZÚ Praha ve spol.
s 3.LF UK v nakl. FORTUNA, 2.rozšířené vydání, Praha 1997*